

*Исаев К. - Кыргызстан социологиялык ассоциациясынын (КСА)
президенти, социология профессору*

Сыргабаев С.Б. – социолог, социология илимдеринин кандидаты, БГУ

*Сейитбаев Б.Т. – элитолог, саясий илимдеринин кандидаты, БГУ
(info@sak.kg)*

ПРЕЗИДЕНТТИК ШАЙЛОО АЛДЫНДАГЫ САЯСИЙ ЭЛИТАНЫН БЕДЕЛИ: ЭКСПЕРТТИК БААЛОО

РЕЙТИНГ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ ПЕРЕД ПРЕЗИДЕНТСКИМИ ВЫБОРАМИ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА

THE RATING OF THE POLITICAL ELITE BEFORE THE PRESIDENTIAL ELECTION: PEER ASSESSMENT

Аннотация: Аталган макалада президенттик шайлоо алдындагы Кыргызстандын саясий элитасынын беделине карата эксперттик баалоолор элитология илиминин ыкмасы аркылуу талдоого алынат.

Түйүндүү сөздөр: элита, саясий элита, бийлик, мамлекет, коом, саясат, аристократия, демократия, цивилизация.

Аннотация: В данной статье анализируется экспертная оценка политической элиты Кыргызстана перед президентскими выборами с использованием методов элитологии.

Ключевые слова: элита, политическая элита, власть, государства, общество, политика, аристократия, демократия, цивилизация.

Abstract: this article analyses expert evaluation of the political elite of Kyrgyzstan's presidential elections with the use of methods of elitology.

Key words: elite, political elite, power, state, society, politics, aristocracy, democracy, civilization.

Кыргызстандагы улуттук социология илим катары калыптануусу менен бирге, социологиянын коомду жана анын социалдык маселелеринин, институттарынын жана жараяндарынын көп түрдүүлүгүн жана тааалдыгын талдоо менен саясатты изилдеген саясий социология илими да жолго коюла баштады. Саясий социология – саясат таануу, саясий психология илимдери менен катарлаш бирдиктүү саясий илимдин бир бөлүгү катары кенири өнүгүүдө. Америкалык саясат таануучу, социолог Сеймур Липсет саясат таануу илиминин изилдөөсүнүн негизин мамлекет менен саясий бийлик аркылуу коомду изилдөө түзсө, саясат социологиясында - коомдун социалдык түзүлүшүн, коомдук пикирди, социалдык-саясий жүрүштөрдүн эрежелерин, жараяндардын жүрүм-турумун, алардын психологиялык жана социомаданий абалдарын талдоо аркылуу мамлекет менен саясий бийлик изилдене тургандыгын баса көрсөткөн эле. Ошентип, бул эки илим тең мамлекет менен коомдун өз ара мамилесин изилдеп келет. Заманбаптагы коомдук турмуштун

саясатташуусу ургаалдуу жүрүп жаткан шарттарды Макс Вебердин учурундагыдай эле саясаттын баардык жагдайларын тереңирээк негиздүү илимий талдоо аркылуу изилдөөгө муктаждыктар кыйла өсө баштады [2, 636-644]. Бул изилдөөлөр саясат таануу илими менен катар – саясий социологияга тиешелүү бийлик социологиясы, бюрократия социологиясы же мамлекеттик кызматчылар социологиясы, конфликт социологиясы же конфликтология, башкаруу социологиясы, этнократия, элита социологиясы же элитология аркылуу ишке ашып келүүдө. Ушулардын арасынан биз – илимпоз катары изилдеп келе жаткан саясий лидерлердин калыптануусун аныктаган элита социологиясынын же илимий түрдө айтканда, элитология тууралуу белгилей кетсек.

Адегенде “элита” деген ким? Бул илимий термин эмнени билдирет? “Элита” деген сөздүн өзү француз тилинен алганда “мыктылар”, “тандалмалар” деген маанини билдирет. Коомго карата бул сөздү пайдалануу элдин арасынан чыккан кадыр-барктуу, адептүү,

билги касиеттери менен калкты башкарууга болгон сапаттарга ээ инсандар үчүн колдонулган аталма. Элитанын курамына коомдогу жетекчи кызматкерлер же үстөмдүк кылуучу, таасирдүү адамдар да кирет. Элита теориясында коомдун байыртадан эле улуулар жана кичүүлөр, ак сөөктөр жана карапайымдар, башкача айтканда башкаруучу азчылыкка жана башкарылуучу көпчүлүккө бөлүнүп тургандыгы айтылып келген. Мисалы, байыркы учурдагы “аристос” деген аталма “мыкты” деген маанини билдирип, “аристократия” – мыктылардын бийлиги болгон. Аристократия идеясы тууралуу өзгөчө бир багыттагы түшүнүк Конфуций, Платон, Аристотель, Макиавелли, Ницше тарабынан негизге ээ болгон [4, 49; 10, 473-502; 1, 456-458; 5, 436, 8, 379-395]. Элита – коомдун эң баалуу бөлүгү катары, мамлекеттик маанилүү иштерди аткарууда ал өтө жөндөмдүүлүгү менен айырмаланып келген. Элита калктын эң демилгелүү, колунан бардык иш келген бөлүгү болгондуктан, анын үстөмдүк кылуу абалы коомдун кызыкчылыгына туура келет. Анткени, элитанын пайда болушу – бул элдин эң алдыңкы өкүлдөрүн коомдун табигый тандап алышынан болгон. Бул тууралуу классикалык көз караштар XIX кылымдын аягында, XX кылымдын башында толук илимий теория катары Гаэтано Моска, Вильфредо Парето, Роберт Михельс тарабынан иштелип чыккан [7, 186-196; 10, 32; 6, 38-42]. Бул теорияларга ылайык, элитага кирүү үчүн өзгөчө жеке сапаттар биринчи кезекте уюштуруучулук жөндөмдүүлүгү жана интеллектуалдык артыкчылыктардын болуусу зарыл [9, 32].

Азыркы мезгилде элитанын бир нече теориялары бар. Ушулардын ичинен *саясий элита* тууралуу айта кетсек – өзүнүн таасири, ээлеген ордунун артыкчылыгы менен коомдун калган бөлүгүнөн айырмаланып турган, мамлекеттик бийликти пайдалануу же ага таасир этүү менен байланышкан чечимдерди кабыл алууга тикелей жана ар дайым катышып турган топ. Демек, *саясий элита бул – коомдун башка бөлүгүнөн мамлекеттик бийликти колдонуу же ага таасир этүү менен байланышкан артыкчылыктуу абалы жана бедел менен өзгөчөлөнгөн, негизги чечимдерди кабыл алууда түздөн – түз жана системалуу түрдө катышкан топ.* [6, 38-42].

Мына ушул саясий топтун Кыргызстанда да болушу бардык мамлекеттердей эле классикалык көрүнүшкө ээ. Республикабыз эркиндикке ээ болуп, демократиялык өнүгүүгө багыт алгандан бери, коомубуздагы саясий элитанын калыптанышы менен өнүгүшүнө болгон илимий кызыгуу элитаны изилдөөчү социологдор менен саясат таануучулар тарабынан күч ала баштаган. Ушул процессти социологиялык негизде изилдөө биздин өлкөбүздө биринчи жолу 90-жылдардын башында Фрунзе политехникалык институтунун (азыркы И. Разаков атындагы КТУ) “Социология жана инженердик психология” кафедрасы менен социологиялык илимий изилдөө лабораториясында жүргүзүлө баштаган. “Кыргызстанда колдонмо социологиянын ыкмалары менен Республиканын элитасынын беделин изилдөө, калктын социалдык маанайын өлчөө сыяктуу изилдөөлөр 1991-жылдын башынан бери ушул убакка чейин жүргүзүлүп келүүдө [12, 6].

Кыргызстандын цивилизациялык демократия менен рынок мамилелерине багыт алуусундагы өткөөл

мезгилде жарандык коомдун пайда болушу, саясий реформалардын жараяндарын жана андагы саясий элитанын калыптанышын комплекстүү түрдө изилдөө Бишкек гуманитардык университетинин “Башкаруу жана социология” факультетинде улантылып келди. Изилдөө социологиялык илимий усулдарга негизделип, системалуу түрдө мударис К. Исаевдин жетекчилиги астында Кыргызстандагы көз карандысыз социологдордун илимий чыгармачыл тобу тарабынан, өлкөнүн ички жана тышкы саясатына оң жана терс таасир жасаган Кыргыз Республикасынын белгилүү саясатчыларынын беделин аныктоо багытында эксперттик иликтөөлөр ишке ашырылып келүүдө [13, 5].

Коомдук пикирди изилдөөдө социология илими өзгөчө мааниге ээ экендиги биздин баарыбызга аттын кашкасындай белгилүү эмеспи. Социология илиминин коомдук пикирди иликтеп үйрөнүү бөлүмүндө *саясий рейтинг* башкача айтканда *белгилүүлүк бедел* көрүнүктүү орунду ээлейт. Бул илим кеңири жана терең өнүккөн батыштын жогорку индустриялык жана укуктук өлкөлөрүндө саясий белгилүүлүктүн рейтинг саясатын социологиясында, массалык коммуникациянын социологиясында эң кеңири пайдаланылат. Өлкөнүн президентинен баштап кичинекей аймактын губернаторуна чейин, бардык социалдык аймактык бөлүмдөрдүн депутаттары, аткаруучу ишмерлери жана сот, прокуратура, милиция (полиция) кызматкерлери коомчулуктун кеңири жана ар тараптуу көзөмөлдөөсүндө болот. Америка Кошмо Штаттарынын президенттери Ф. Рузвельт, Д. Кеннеди, Великобританиянын саясий лидерлери У. Черчилль, А. Иден, Франциянын президенти Шарль де Голь жана батыштын башка лидери жөнүндө жазылган китептерде алардын бардыгы өзүлөрү жөнүндө коомдук пикир кандай экендигине такай кызыгып тургандыгы белгиленет [13, 6]. Алдыңкы өлкөлөрдө кандай гана чечим кабыл алуу даярдалбасын, эң оболу “калк аны кандай кабыл алат”, “менин беделим ушундан кийин көтөрүлбү” дегендей зарыл иликтөөлөрдү жүргүзгөндөн кийин гана ал чечим ишке ашат. Ар кандай социалдык күчтөрдүн жана топтордун карма-каршылыктуу таламдарын көздөгөн саясий партиялардын жана кыймылдардын айыгышкан катуу атаандашуусунун шартында эмгектенген саясий лидерлердин коомчулуктагы “баалары” илимий жол менен аныкталып, кеңири талкууланып турушу алардын жашоо жагдайынын ажырагыс бөлүгү болуп калган.

Социология илиминде беш баллдык шкала боюнча баа коюу (же андан жогору же төмөнкү сандар менен деле жүргүзүлөт) саясий ишмерлердин белгилүүлүгүн аныктоонун ыкмасы катары эң кеңири пайдаланылат. Бизде бул ыкма аркылуу, 1990-жылдардын башынан бери республикабыздын президентинин, партиялык, советтик жана чарбалык жетекчилеринин белгилүүлүгүн аныктоо үчүн беш баллдык шкала менен иликтөө жүргүзүлүп башталган.

Азыркы жарыялап жаткан изилдөөбүз, эксперттик сурамжылоо усулунун негизинде, 2017-жылдын апрель-май айларында жүргүзүлдү. Бул жолу биз, эксперттерден мазмундуу жана негиздүү маалымат алуу максатында, саясий рейтингин аныктоодогу “*саясий салмак индексин*” (ССИ) баалоо үчүн социологиялык изилдөөнүн алкагында компетенттүүлүк деңгээлине

БИШКЕК ГУМАНИТАРДЫК УНИВЕРСИТЕТИНИН ЖАРЧЫСЫ

карата тандалып алынган 55 экспертти (белдүү окумуштуулар, көрүнүктүү саясий, экономикалык талдоочулар, масс-медиа өкүлдөрү) сурамжылаганбыз.

Жогоруда белгиленгендей, алгачкы изилдөөлөрүбүздө эксперттер саясий ишмердин беделин жалпы эле беш баллдык тутум аркылуу баалап келсе, кийинки изилдөөлөрүбүздө, тигил же бул саясатчы “компетенттүүлүк”, “эффективдүүлүк” жана “саясий аброй” көрсөткүчтөрү боюнча өз алдынча бааланып, мунун натыйжасында туунду индикаторун алуу менен биз аны “саясий салмак индекси” (ССИ) деп атагандыгыбыз тууралуу буга чейин жарык көргөн эмгектерибизде маалымат бергенбиз [14].

ССИ – туунду индикатор катары өз учурунда “компетенттүүлүк”, “эффективдүүлүк” жана “саясий аброй” индекстеринин негизинде түзүлүп, алардын орточо арифметикалык чоңдугу болуп эсептелет. ССИНин пайдубалы болгон ушул көрсөткүчтөрдүн, тактап айтканда “компетенттүүлүк”, “эффективдүүлүк” жана “саясий аброй” деңгээлдеринин ар бири 5 баллдык шкала менен бааланган (б.а. 5-“эң жогору”; 4 – “жогору”; 3-“орто”; 2-“төмөн”; 1-“эң төмөн”). Ал эми булардын индекси төмөнкүдөй формула аркылуу эсептелген: *оң баллдардын суммасы (б.а. “эң жогору”+“жогору”) – терс баллдардын суммасы (б.а. “төмөн”+“эң төмөн”) / “эң жогору”+“жогору”+ “орто”+“төмөн”+ “эң төмөн”*.

Индексин мааниси -1ден 1ге чейинки диапазондо орун алат. Мисалы, саясий салмак индекси 1ге барар болсо эң жогорку деп табылат, ал эми -1ге барабар болсо өзүнүн эң эле төмөнкү маанисине ээ болот [14, 37-38].

Саясий рейтингди курууда социологиялык усулдардын бири катары индекстик ыкманы пайдалануу бизге бир топ артыкчылыктарды берет. Биринчиден, конкреттүү саясатчынын баалоодо бир беткейликтен алыстап, ар тараптуу жана объективдүү (калыс) тыянак чыгарууга мүмкүнчүлүк жаралат. Маселен, бир саясий элитанын өкүлүнүн саясий абройу анчейин эмес, бирок анын ишмердигинин натыйжалуулугу (эффективдүүлүгү) башкаларга караганда жогорку даражадагы эксперттик бааны алышы ыктымал. Андыктан бул инсанды мурдагыдай бир эл жалпы көрсөткүч менен баалап коюу анын чыныгы саясий орду тууралуу негиздүү маалыматты алганга жол берет. Экинчиден, индекс башкаруучулардын саясий салмагын мындан ары дыкат мониторинг кылууга өбөлгө түзөт.

Эмесе, көңүлдү изилдөөнүн жыйынтыктарына бурсак. Эксперттер сурамжылоо барагындагы ар түрдүү саясий кызматтарды ээлеген 51 инсанга топтомо баа беришти. Эксперттердин назарына сунушталган тизмеге президент, премьер-министр, Жогорку Кеңештин төрагасы, комитет жетекчилери, фракция лидерлери, министрлер, облустардагы Өкмөттүн ыйгарым укуктуу өкүлдөрү жана башка бийлик түзүмдөрүнүн башчылары киргизилген. Ошентип, эксперттик пикир боюнча саясий элитанын 2017-жылдын май айына карата жыйынтыктоочу рейтингти төмөнкүдөй түргө ээ болду. Жогоруда белгиленгендей, рейтинг саясий салмак индексинин негизинде түзүлдү.

1-таблица.

Саясий салмак индексинин негизиндеги саясий элитанын рейтинг

Ранг	ФАМИЛИЯСЫ, АТЫ	ЭЭЛЕГЕН КЫЗМАТЫ	КИ*	ЭИ*	САИ*	ССИ*
1	Атамбаев Алмазбек	КР Президенти	0,65	0,68	0,59	0,64
2	Бабанов Өмүрбек	КР ЖК депутаты, “Республика-Ата-Журт” фракциясынын лидери	0,63	0,54	0,60	0,59
3	Боронов Кубатбек	КР Өзгөчө кырдаалдар министри	0,65	0,60	0,50	0,58
4	Казаков Түгөлбай	КР Маданият, маалымат жана туризм министри	0,58	0,41	0,41	0,47
5	Абдылдаев Эрлан	КР Тышкы иштер министри	0,60	0,40	0,10	0,37
6	Торобаев Бакыт	КР ЖК депутаты, «Өнүгүү-Прогресс» фракциясынын лидери	0,43	0,38	0,29	0,37
7	Жээнбеков Сооронбай	КР Премьер-министри	0,36	0,34	0,29	0,33
8	Өмүркулов Иса	КР ЖК депутаты, СДПК фракциясынын лидери	0,40	0,21	0,20	0,27
9	Жээнчороев Мирлан	КР ЖК Укук тартиби жана кылмыштуулук менен күрөшүү комитетинин төрагасы	0,10	-0,05	0,60	0,22
10	Абулгазиев Мукамметкалый	КР Биринчи вице-премьер-министри	0,40	0,20	-0,10	0,17
11	Ибраимов Албек	Бишкек шаарынын мэри	0,18	0,21	0,05	0,15

ВЕСТНИК БИШКЕКСКОГО ГУМАНИТАРНОГО УНИВЕРСИТЕТА

12	Турсунбеков Чыныбай	КР Жогорку Кеңешинин төрагасы	0,25	0,10	0,07	0,14
13	Батыралиев Талантбек	КР Саламаттыкты сактоо министри	0,20	0,09	-0,05	0,08
14	Кожошев Арзыбек	КР Экономика жана өнөр жай министри	0,30	0,01	-0,10	0,07
15	Касымалиев Адылбек	КР Каржы министри	0,23	0,12	-0,14	0,07
16	Зилалиев Дүйшөнбек	КР Өнөр-жай, энергетика жана жер казынасын пайдалануу боюнча Мамкомитетинин төрагасы	0,03	-0,09	0,21	0,05
17	Разаков Жеңиш	КР Өкмөтүнүн чек ара маселелери вице-премьер-министри	0,12	0,03	-0,03	0,04
18	Кудайбердиева Гүлмира	КР Билим берүү жана илим министри (мурдагы вице-премьер-министр)	0,20	-0,07	-0,12	0,00
19	Өмүрбекова Алгынай	КР ЖК Төрагасынын орун басары	0,21	-0,05	-0,16	0,00
20	Момуналиев Нурханбек	КР Өкмөтүнүн Аппарат жетекчиси – министр	0,16	-0,03	-0,20	-0,02
21	Шадилов Аскарбек	КР ЖК Эл аралык иштер, коргоо жана коопсуздук комитетинин төрагасы	0,12	-0,10	-0,12	-0,03
22	Сегизбаев Абдиль	КР Улуттук коопсуздук боюнча мамлекеттик комитетинин төрагасы	0,03	0,01	-0,12	-0,03
23	Токбаева Айнаш	КР Жогорку сотунун төрайымы	0,10	-0,07	-0,18	-0,05
24	Баатырбеков Алмазбек	КР ЖК депутаты, “Кыргызстан” фракциясынын лидери	0,01	-0,03	-0,12	-0,05
25	Ниязов Фарид	КР Президентинин Аппарат жетекчиси	0,12	-0,03	-0,23	-0,05
26	Рыспаев Кожобек	КР ЖК Отун-энергетика комплекси жана жер казынасын пайдалануу боюнча комитетинин төрагасы	0,07	-0,07	-0,14	-0,05
27	Сулайманов Алтынбек	КР ЖК депутаты, «Бир-Бол» фракциясынын лидери	-0,05	-0,10	-0,03	-0,06
28	Калилов Жамшитбек	КР Жол жана транспорт министри	0,01	-0,07	-0,12	-0,06
29	Панкратов Олег	КР Өкмөтүнүн экономика маселеси боюнча вице-премьер-министри	0,07	-0,12	-0,18	-0,08
30	Исакунова Талаайкүл	КР Социалдык өнүктүрүү министри	-0,03	-0,12	-0,12	-0,09
31	Жолдубаева Индира	КР Башкы прокурору	0,03	-0,09	-0,23	-0,10
32	Султанбекова Чолпон	КР Социалдык маселелери боюнча вице-премьер-министри	-0,05	-0,18	-0,07	-0,10
33	Кенжисариев Марат	КР Коргоо иштери боюнча Мамлекеттик комитетинин төрагасы	0,07	-0,14	-0,27	-0,11
34	Тиллаев Таабалды	КР ЖК бюджет жана каржы комитетинин төрагасы	-0,05	-0,06	-0,27	-0,13

БИШКЕК ГУМАНИТАРДЫК УНИВЕРСИТЕТИНИН ЖАРЧЫСЫ

35	Кодуранова Асел	КР ЖК Конституциялык мыйзамдар, мамлекеттик түзүлүш, сот-укуктук мамлелери жана регламент комитетинин төрайымы	0,01	-0,16	-0,27	-0,14
36	Исраилов Улан	КР Ички иштер министри	-0,07	-0,14	-0,23	-0,15
37	Аманкулов Мараг	Транспорт, коммуникация, архитектура жана курулуш комитетинин төрагасы	-0,01	-0,18	-0,27	-0,15
38	Ахметов Уран	КР Юстиция министри	-0,09	-0,18	-0,23	-0,17
39	Макеев Нурланбек	КР ЖК экономика жана фискалдык саясат комитетинин төрагасы	-0,07	-0,21	-0,32	-0,20
40	Шаршембиев Бакыт	КР Маалымат технологиялары жана байланыш боюнча мамлекеттик комитеттин төрагасы	-0,05	-0,23	-0,40	-0,23
41	Алимбеков Нурбек	КР ЖК Төрагасынын орун басары	-0,12	-0,27	-0,34	-0,24
42	Молдобекова Гүлкан	КР ЖК Социалдык маселелер, билим, илим, маданият жана спорт боюнча комитетинин төрагасы	-0,14	-0,30	-0,34	-0,26
43	Мурашев Нурбек	КР Айыл чарба, тамак-аш өнөр жай жана мелиорация министри	-0,18	-0,29	-0,34	-0,27
44	Назаров Айтмамат	КР ЖК Агрардык саясат, суу ресурстары, экология жана региондук өнүгүү комитетинин төрагасы	-0,25	-0,25	-0,30	-0,27

- * КИ – компетенттүүлүк индекси
- * ЭИ – эффективдүүлүк индекси
- * САИ – саясий аброй индекси
- * ССИ – саясий салмак индекси

Саясий рейтингдин салтуу лидери А.Атамбаев дээрлик бардык көрсөткүчтөр жана жыйынтыктоочу саясий салмак индекси боюнча салыштырмалуу максималдык баага татыктуу болду. Ө.Бабанов бу жолу президенттин этегин баса, ардактуу экинчи орунга жайланышты. Үчүнчү орунду ээлеген К.Бороновдун жогорку рейтингин анын түйүндүү кызматы аныктадыбы же ишмердик сапаттары шарттадыбы, аны келерки изилдөөлөрүбүз көрсөтөт деген ойдобуз. Ал эми Казаков Түгөлбай мырзанын алдыңкы саясий рейтингин бул инсандын маданий тармактагы жооптуу кызматына байланыштырсак туура болчудай. Лидерлердин “бе-

шилтигин” Э.Абдылдаев жыйынтыктаса, премьер-министр С.Жээнбеков жетинчи орунду ээледі.

Саясий салмак индексинин базасында түзүлгөн рейтингдеги бир жагдай “оркойуп” дароо эле көзгө урунат. Бул, терс маанидеги индекске ээ болгондор тизменин дээрлик жарымына ээлик кылгандыгы. Ал эми саясий салмагы башкаларга салыштырмалуу эң эле төмөн жана терс нукта баалангандардын башында КР ЖК Агрардык саясат, суу ресурстары, экология жана региондук өнүгүү комитетинин төрагасы А.Назаров, КР Айыл чарба, тамак-аш өнөр жай жана мелиорация министри Н.Мурашевдер орун алышты.

2-таблица.

Жергиликтүү саясий элитанын рейтингі

Ранг	ФАМИЛИЯСЫ, АТЫ	ЭЭЛЕГЕН КЫЗМАТЫ	КИ*	ЭИ*	САИ*	ССИ*
1	Кайыпов Аманбай	КР Өкмөтүнүн Нарын облусундагы толук ыйгарымдуу өкүлү	0,16	0,16	0,01	0,11
2	Акибаев Аскат	КР Өкмөтүнүн Ысык-Көл облусундагы толук ыйгарымдуу экс-өкүлү	0,18	0,09	-0,05	0,07
3	Кенекеев Дайыр	КР Өкмөтүнүн Талас облусундагы толук ыйгарымдуу өкүлү	0,14	0,01	-0,03	0,04

4	Кудайбергенов Бактыбек	КР Өкмөтүнүн Чүй облусундагы толук ыйгарымдуу өкүлү	0,16	0,01	-0,14	0,01
5	Халмурзаев Абиш	КР Өкмөтүнүн Баткен облусундагы толук ыйгарымдуу өкүлү	0,07	-0,10	-0,12	-0,05
6	Сарыбашев Таалайбек	КР Өкмөтүнүн Ош облусундагы толук ыйгарымдуу өкүлү	0,01	-0,10	-0,20	-0,10
7	Сатыбалдиев Кыянбек	КР Өкмөтүнүн Жалал-Абад облусундагы толук ыйгарымдуу өкүлү	-0,09	-0,21	-0,30	-0,20

Таблицадан, жергиликтүү бийлик өкүлдөрүнүн саясий салмак индекстери өтө эле төмөндүгү дароо көзгө урунат. Ошентсе да, алынган индикаторлорун негизинде рейтингди түздүк. Ага ылайык, Өкмөттүн ыйгарым өкүлдөрүнүн ичинен биринчи орунду Нарын дубанынын башчысы Аманбай Кайыпов ээлесе, экинчи орунга Ысык-Көл облусунун жетекчиси Аскат Акибаев татыды (изилдөөнүн жыйынтыктарын иштетүү учурунда бул инсандын кызматынан алынгандыгы белгилүү болду). Үчүнчү орунду жаңы дайындалган өкмөттүк өкүлдөрдүн бири Дайыр Кенекеев ээледі.

Губернаторлордун дээрлик жарымы эксперттердин негативдүү баасын алышканын белгилеп кетели. Баткен облусунун ыйгарым өкүлү Абиш Халмурзаев - 0,05 терс индекси менен губернаторлордун бешинчи катарын ээледі. Мындан да жогорку терс көрсөткүч менен (-0,10) Ош облусунунун жетекчиси Таалайбек Сарыбашев алтынчы орунду ээлесе, акыркы позицияда Жалал-Абад дубанынын башчысы Кыянбек Сатыбалдиев орун алды.

Жыйынтыгында айта кетчү нерсе, коомдук пикир деген тонуп калган муз же катып калган таш болбогондуктан, ал абдан элпек, өзгөрүлмө болот экен. Ошондуктан, тиги же бул саясий ишмердин бедели коомчулуктун көз алдында өзгөрүп турушу толук мыйзам ченемдүү көрүнүш. Социологиялык иликтөөнүн жыйынтыгынын түпкү маңызы - ошол коомдук пикир канчалык деңгээлде так, айкын, калыс жана чындыкты чагылдыра алгандыгында. Ушул талапка ылайык, көз карандысыз социологиялык топ эч бир партияга, кыймылга же жетекчиге жан тартпайт. Илимдин жана

иликтөөнүн жыйынтыктары чындыкты, чындыкты жана чындыкты чагылдырышы, абийирдин ыймандын жана ар намыстын иши. Биздин башкы максатыбыз – фактыны, кубулушту ак ниеттик менен изилдөө. Биз илимди сыйлоого, ардактоого милдеттүүбүз.

Адабияттар

1. Аристотель. *Сочинения в 4-х т.* -М., Мысль, 1983. -Т. 4. -830 б.
2. Вебер М. *Избранные произведения.* -М., 1990. -808 б.
3. Конфуций. *Изречения.* -М., 1992. -380 б.
4. Конфуций. Лунь Юй. (Антология мировой философии). -Т.1. -Ч.1. -Москва, 1969. - 260 б.
5. Макиавелли Н. *Сочинения.* -Санкт-Петербург, 1998. - 656 б.
6. Михельс Р. *Социология политической партии в условиях демократии.* //Китепте: Ашин Г.К. *Элитология. Становление. Основные направления.* -М., 1995.-38-42 б.
7. Моска Г. *Правящий класс.* //Социс. 1994. № 10. -Б.186-196.
8. Ницше Ф. *По ту сторону добра и зла.* Соч. Т.2. - М., 2006. -832 б.
9. Ницше Ф. *Полн. Собр. Соч. Т. IX.* -М., 1990. -380 б.
- 10.Парето В. *Трактат по общей социологии.*//Китепте: Ашин Г.К. *Элитология. Становление. Основные направления.* -М., 1995. -32 б.
- 11.Платон. *Государство* // Соч. В 3 т. Т.3. Ч. 1. - Москва, 1972. -540 б.
- 12.Исаев К. *Кыргызская социология: становление и развитие.* -Б., 2010. -547 б.
- 13.Исаев К., Сейитбаев Б.Т. *Саясий элита: коомдогу бедели, социологиясы.* -Б.:Махprint, 2014. -516 б.
- 14.Исаев К., Сыргабаев С.Б., Сейитбаев Б.Т. ж.б. *Улуттук саясий элитанын бедели: эксперттик баалоо.* -Б.:Махprint, 2015, -170 б.